

DOI: [10.26565/2311-2379-2023-105-03](https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-03)
УДК 336.71

Н. О. ДОРОШЕНКО *

кандидат економічних наук, доцент,
доцент закладу вищої освіти кафедри фінансів, банківської справи та страхування
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6652-710X>, e-mail: DoroshenkoN@icloud.com

К. С. ЧИПІГА *

студентка
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0548-6021>, e-mail: kristinchik_kk@ukr.net

* Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, майдан Свободи, 4, м. Харків, 61022, Україна

КРЕДИТУВАННЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ ДРАЙВЕР СТІЙКОСТІ ТА ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Дослідження розглядає актуальну тему банківського кредитування в сучасних українських умовах. За допомогою аналізу динаміки кредитної діяльності та фінансового стану банків в Україні, робота виявляє основні проблеми, що впливають на цей сектор, такі як велика частка непрацюючих кредитів, зменшення частки довгострокових кредитів, та висока ставка кредитування. Висновки роботи надають рекомендації для поліпшення ситуації на ринку кредитування в Україні. Сучасна економіка України переживає складні виклики, пов'язані з війною в Україні, якій передувала пандемія COVID -19 та світова економічна криза. У цьому контексті стаття досліджує роль кредитування як ключового драйвера економічної стійкості та відновлення країни після перемоги. Дослідження базується на аналізі доступних даних і літературних джерел, а також використовує емпіричні методи для визначення впливу кредитування на економічне відновлення. Стаття висвітлює ключові аспекти кредитування, такі як роль банків, обсяги кредитів, відсоткові ставки і прострочені кредити. Результати дослідження підкреслюють важливість розвитку фінансового сектору і сприяння доступності кредитів для підприємств та населення в контексті економічного відновлення України. Автори надають практичні рекомендації для уряду та регуляторів щодо поліпшення кредитного середовища та стимулювання інвестиційної активності. Ця стаття спрямована на відкриття дискусій та сприяння подальшому дослідженню ролі кредитування у стимулюванні економічного відновлення України в умовах сучасних надскладних викликів та може бути корисною для економістів теоретиків та практиків. У науковому дослідженні аналізується, як кредитування може впливати на фінансову стійкість України, зокрема, як може зменшувати фінансові ризики і сприяти стабільності економіки. Розглядається вплив доступності кредитів для різних областей та секторів економіки. Стаття пропонує важливий внесок у розуміння та підвищення ефективності кредитування як інструменту для економічного відновлення України, підкреслюючи необхідність узгодженого підходу до цього питання з урахуванням унікальних викликів і можливостей, що існують на цьому етапі розвитку країни.

Ключові слова: **банківське кредитування, непрацюючі кредити, ставка кредитування, кредитний портфель, пільгове кредитування.**

JEL Classification: E51, G21.

Постановка проблеми. Протягом останніх років, банківський сектор постійно стикається з рядом проблем, які приводять до зниження результативності його функціонування. У період економічної кризи, спричиненої спочатку пандемією, а надалі війною, банківського кредитування в намірі стабілізації економіки набуває особливого значення. Банківські установи мають організувати здійснення кредитних операцій так, щоб вони сприяли отриманню максимально можливої величини прибутку, паралельно намагаючись нейтралізувати ризик, який на пряму залежить від механізму здійснення кредитної операції. Тому дослідження поточного стану банківського кредитування та ідентифікація існуючих проблем стають надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Оскільки банківське кредитування вважається одним із ключових факторів стимулювання економічного зростання, даній проблематиці присвячено достатню кількість праць вітчизняних науковців. Зокрема, І. Бержанін присвятив свою роботу аналізу кредитування банками підприємств та виділив загальні проблеми, які

необхідно врегулювати (Бержанір, 2020). А. Соколова детально дослідила показники банківського кредитування та перерахувала необхідні умови для ефективного функціонування механізму здійснення банківського кредитування (Соколова, 2019). К. Мікуляк та А. Кугляр представили розгорнутий аналіз сучасного стану банківського кредитування, проте наявні проблеми та їх розв'язання не були визначені (Мікуляк & Кугляр, 2023). Також науковим підґрунтям до написання роботи слугувала праця І. Правдиковської та Н. Дорошенко, у якій висвітлено ризики, з якими стикнулася банківська система під час війни, досліджено зміни в банківських операціях загалом, проте відсутній аналіз по областях та галузям економіки (Правдиковська & Дорошенко, 2022). О. Шпанель-Юхта узагальнив особливості банківського кредитування в Україні в умовах широкомасштабної військової агресії росії (Шпанель-Юхта, 2022). Загалом, незважаючи на значний обсяг досліджень у зазначеній області, існує дефіцит пропозицій щодо вирішення проблем банківського кредитування, які є актуальними на сьогодні.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є аналіз динаміки та сучасного стану банківського кредитування в Україні, визначення основних проблем банківського кредитування та запропонування конструктивних рекомендацій щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оцінку сучасного стану банківського кредитування доцільно розпочати з аналізу кількості наданих кредитів за останні п'ять років (рис. 1).

Проаналізувавши надану НБУ статистичну інформацію, чітко простежується, що у проміжок з 2018 р. по 2022 р. загальний обсяг наданих банками кредитів зменшувався. Зокрема, на початку досліджуваного періоду цей показник становив 1118860 млн грн, а вже через 2 роки – 960597 млн грн, відповідно, зниження складає майже 14%. Протягом наступного року ситуація покращилась, бо відбулось підвищення на 104751 млн грн (або 10%), порівнюючи увесь 2021 р. з попереднім. За останні півтора року ситуація щодо обсягу наданих кредитів є більш менш стабільною, що обумовлене великими зусиллями, докладеними Національним банком України.

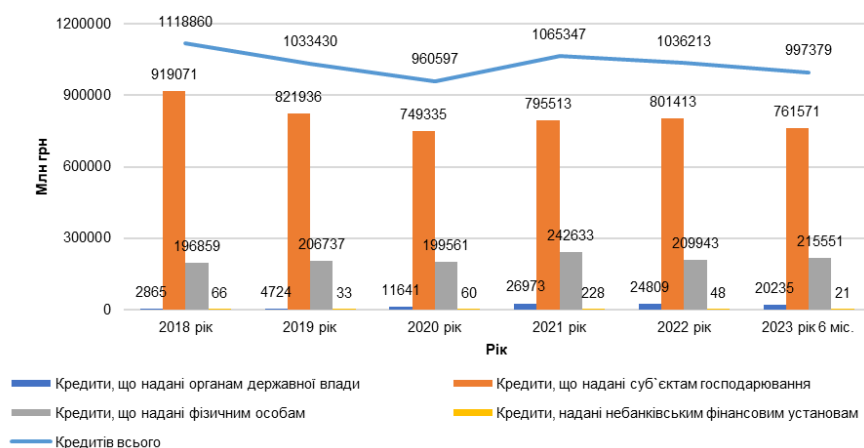

Рис. 1. Динаміка обсягу наданих кредитів у розрізі суб'єктів кредитування за 2018-2023 роки, млн грн

Fig. 1. Dynamics of the volume of loans granted by lending entities for 2018-2023, UAH million

Джерело: складено автором на основі (Звіт про фінансову стабільність, 2023)

У розрізі суб'єктів кредитування лівову частку займають кредити, що надані суб'єктам господарювання (на 01.01.2019 – 82%, а за крайній досліджуваний рік – 77%). Обсягу кредитів, наданим фізичним особам, належить друге місце: за 2022 р. – 20% на противагу 17,5% у 2018 р. Підтримка цих показників на зазначеному рівні була можливою завдяки розширенню держаної підтримки кредитування, зокрема йдеться про програму «Доступні кредити 5–7–9%»,

яка була ледве не найважливішим фактором стимулювання кредитування малого та середнього бізнесу.

Зросла частка кредитів, що надані органам державної влади. Так, у 2018 р. вона становила 0,25%, а на кінець досліджуваного періоду – 2,3%. Кредити, що надані небанківським фінансовим установам, у середньому за 2018-2022 роки займають менше 1%.

Далі роздивимось структуру кредитів у гривні, що були надані суб'єктам господарювання, у розрізі цільового призначення (табл. 1).

Таблиця 1 – Структура чистих гривневих кредитів домашнім господарствам за цільовим призначенням за 2018-2023 роки, у %

Table 1 – Structure of net hryvnia loans to households by target purpose for 2018-2023, in %

Дата	Автокредити	Інші до 1 року	Інші від 1 до 2 років	Інші від 2 до 5 років	Інші понад 5 років	Нерухомість	Побутова техніка
31.12.2018	8,5%	46,2%	10,8%	15,7%	3,6%	7,1%	8,1%
31.12.2019	8,6%	48,8%	9,3%	17,9%	3,3%	6,2%	5,9%
31.12.2020	8,6%	50,9%	8,4%	17,2%	3,3%	6,3%	5,2%
31.12.2021	8,7%	51,7%	8,6%	15,9%	3,2%	7,4%	4,3%
31.12.2022	8,2%	56,9%	4,8%	13,9%	5,0%	9,3%	1,9%
30.06.2023	7,3%	62,4%	3,8%	11,3%	4,7%	9,4%	1,1%

Джерело: складено автором на основі (Звіт про фінансову стабільність, 2023)

Так, найбільшу частку займають короткострокові кредити до 1 року (за 2022 р. – 56,9% на противагу 2018 р. – 46,2%). Відповідно, за досліджуваний проміжок обсяг таких кредитів виріс на 10%, а станом на перше півріччя 2023 р. їх частина складає 62,4%. Наступну позицію займають кредити, що надаються від 3 до 5 років. Третє місце займають середньострокові кредити на 1-2 роки, обсяг яких зменшився з 10,8% до 4,8%

Відновлення кредитного попиту дуже повільне. Попит населення на кредити залежить від споживання, зокрема від схильності до великих покупок, яка різко впала від початку війни. Хорошим індикатором зацікавленості в кредитах є динаміка пошуків кредитних пропозицій у мережі Інтернет. Кількість пошукових запитів за словом «кредит» у березні знизилася на 57% порівняно з лютим. Це падіння вдвічі більше ніж у період жорсткого карантину у 2020 році. Пошукова активність з травня поволі зростала, проте вона все ще значно нижча за довоєнний рівень. Саме цим можна пояснити зниження обсягу кредитів на побутову техніку (Звіт, 2022).

Послідуючим етапом доцільним буде дослідити обсяг наданих кредитів у розрізі регіонів за останні п'ять років (табл. 2).

Так, за 2018 р. у Київській обл. було видано позик на 564009 млн грн на противагу 2022 р. – 637799 млн грн, відповідно збільшення складає 13%. За Львівською обл. зафіксовано примноження кредитних коштів майже у двічі (станом на 2018 р. – 25870 млн грн, а вже за першу половину 2023 р. – 42632 млн грн). Аналогічна ситуація склалася за Івано-Франківською обл. (у 2022 р. було надано кредитів на 9981 млн грн, порівнюючи з 6742 млн грн за 2018 р., тобто на 48% більше) та за Волинською обл. (за 2018 р. – 6910 млн грн, а за 2022 р. – 10566 млн грн (або на 52% вище)). Така тенденція пояснюється тим, що вказані області України знаходяться на достатній відстані від лінії фронту, де є більш безпечно та ризики є меншими.

У Дніпропетровській обл. станом на 2018 р. було видано 233052 млн грн позикових коштів, а з 2020 р. цей показник різко скоротився у 4 рази та на 2022 р. складає 51449 млн грн. За Харківською обл. ситуація стабільна та, незважаючи на активні бойові дії, обсяг наданих кредитів за початок війни зріс на 6%, порівнюючи 38509 млн грн за 2020 р. з 41035 млн грн у 2022 р.

Таблиця 2 – Динаміка наданих кредитів у розрізі регіонів за 2018-2023 роки, млн грн
Table 2 – Dynamics of granted loans by region for 2018-2023, UAH million

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	6 міс 2023 р.
Автономна республіка Крим та м. Севастополь	1	-	360	5	5	1
Вінницька	7464	8658	9193	11410	13458	13297
Волинська	6910	6857	6436	9783	10566	11151
Дніпропетровська	233052	230286	56456	59616	51449	50970
Донецька	19207	15258	10099	11730	7010	5864
Житомирська	6331	6238	5681	7122	8773	8466
Закарпатська	6482	5981	5396	5930	5169	5031
Запорізька	25639	21944	22754	25436	22727	20235
Івано-Франківська	6742	6745	6987	10261	9981	10029
Київська та м. Київ	564009	484272	635890	663275	637799	609125
Кіровоградська	7058	6688	6445	7980	10048	9687
Луганська	5553	5056	1690	2250	2187	2027
Львівська	25870	26330	30048	38160	44188	42632
Миколаївська	16417	15303	17148	20360	19807	20290
Одеська	37939	32009	33908	39684	39937	36581
Полтавська	10648	11421	11149	14349	14143	14024
Рівненська	5177	4943	4766	6478	7382	7891
Сумська	7389	7580	8132	8744	8017	7504
Тернопільська	5207	5174	5186	7113	8731	9337
Харківська	41821	38418	38509	51541	41035	29218
Херсонська	7961	7104	6341	10483	8988	7578
Хмельницька	7591	7464	8230	10924	12578	12958
Черкаська	10265	10249	9621	11145	12360	10321
Чернівецька	3380	3193	2996	3842	3937	4352
Чернігівська	5016	4701	4968	6427	7375	7061

Джерело: складено автором на основі (Наглядова статистика, 2018-2023)

Приріст позик у Кіровоградській обл. (на 42%), Вінницькій обл. (на 80%), Чернігівській обл. (на 47%), Хмельницькій обл. (на 65%) та Сумській обл. (на 8%) пов'язаний з активною підтримкою уряду аграрного бізнесу (Названо, 2022).

Надалі виникає необхідність розглянути відсотковий зміст у кожній області серед загального обсягу кредитуванням (рис. 2).

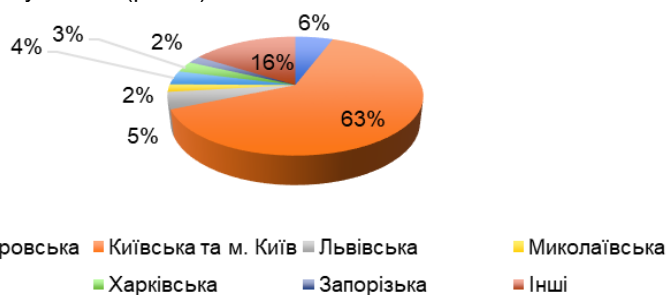

Рис. 2. Обсяг наданих кредитів у розрізі регіонів на 31.09.2023, у %
Fig. 2. Volume of loans granted by region on 09/31/2023, in %

Джерело: складено автором на основі (Наглядова статистика, 2018-2023)

Тож, лівова частка, а саме 63% серед загального обсягу наданих кредитів у млн грн, належить Київській обл., Дніпропетровська обл. займає 6%, Львівська обл. – 5%. Харківська, Одеська, Запорізька та Миколаївська обл. складають менше 4%, а решта областей – менше 1% та у сумі дають 16%.

Наступним кроком роздивимось кредити, надані суб'єктам господарювання, за видами їх економічної діяльності (табл. 3).

Таблиця 3 – Структура банківських кредитів суб'єктам господарювання у розрізі видів економічної діяльності за 2018-2023 роки, млн грн

Table 3 – Structure of bank loans to economic entities by types of economic activity for 2018-2023, UAH million

	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.	6 міс 2023
Сільське, лісове та рибне господарства	67675	61600	61486	82600	118504	112987
Добувна промисловість	10870	7476	12551	10119	17077	17281
Переробна промисловість	209393	176412	167689	147010	126236	110695
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційного повітря	57674	55657	66711	64387	66728	66178
Водопостачання, каналізація, поводження з відходами	1099	1232	345	460	636	309
Будівництво	39262	32260	19872	22644	19654	19938
Оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	292392	266127	259758	292514	281027	261465
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	42603	33708	36008	32358	25422	23427
Тимчасове розміщування й організація харчування	2381	1966	6048	4504	4663	4240
Інформація та телекомунікації	7448	6469	9690	13357	8080	5278
Фінансовата страхова діяльність	-	-	9411	6295	1611	2061
Операції з нерухомим майном	66602	60797	50235	50713	56348	56106
Професійна, наукова та технічна діяльність	49540	28912	10504	8326	12475	12167
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	10562	9957	11025	12269	11542	11921
Освіта	33	39	123	179	206	195
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1385	1208	1602	3058	3728	3642
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	387	445	776	731	101	84

Джерело: складено автором на основі (Наглядова статистика, 2018-2023)

Так, за останні п'ять років найбільший обсяг кредитів був зосереджений у сфері оптової та роздрібною торгівлі, ремонту автотранспортних засобів і мотоциклів, при чому у 2018 р. цей показник становив 292392 млн грн, а на кінець 2022 р. – 281027 млн грн, відповідно, зменшення складає 4%, що є зовсім невеликим відхиленням. Клієнти беруть позику для забезпечення додаткового оборотного капіталу в періоди великого попиту, розширення мережі магазинів, реклами бізнесу, модернізації обладнання. Така велика частка кредитів у цій галузі пояснюється тим, що торгівля ніколи не втрачала своєї популярності, адже для початку ведення бізнесу не потребує великих фінансових вкладень та фізичних зусиль. Вона зосереджена на продажі товарів першої необхідності для населення, чим зумовлює наявність постійного попиту на свою продукцію.

Кредитні кошти надані у сільське, лісове та рибне господарства за досліджуваний проміжок часу зросли майже у двічі (за 2022 р. – 118504 млн грн на противагу 2018 р. – 67675 млн грн), завдяки проведенню програми «Доступні кредити 5-7-9», про яку зазначалося вище.

Протилежна тенденція простежується за кредитами на переробну промисловість, яких за 2018 р. було надано на 209393 млн грн, а за 2022 р. – на 126236 млн грн, тобто відбулося зниження на 40%. Обсяг кредитів, що надані у галузі транспортної та кур'єрської діяльності зменшився на 41%. Аналогічна ситуація склалася за будівництвом (станом на 2018 р. було надано кредитів на 39262 млн грн, а на кінець періоду дослідження – на 19654 млн грн, звідси, скорочення складає майже 50%). Причиною такої тенденції є початок війни, адже активні бойові дії зробили неможливим проведення логістичних операцій та початку будівництва на певних територіях країни.

Варто звернути увагу на невисокий рівень кредитування у сфері професійної, наукової та технічної діяльності, який зменшився більше ніж у чотири рази, складаючи у 2022 р. всього 12475 млн грн на противагу 2018 р., коли цей показник становив 49540 млн грн. І хоч у галузі освіти фіксуємо примноження з 33 млн грн до 206 млн грн та все ще цей показник є критично низьким.

Дослідження стану банківського кредитування буде вважатися неповноцінним без розгляду динаміки показників відсоткової ставки за новими кредитами для фізичних осіб та суб'єктів господарювання (рис. 3). Величина відсоткової ставки прямо пропорційно залежить від облікової ставки НБУ, за якою кредитуються комерційні банки, та від норми обов'язкового резерву, який ці банки повинні постійно тримати в Національному банку України.

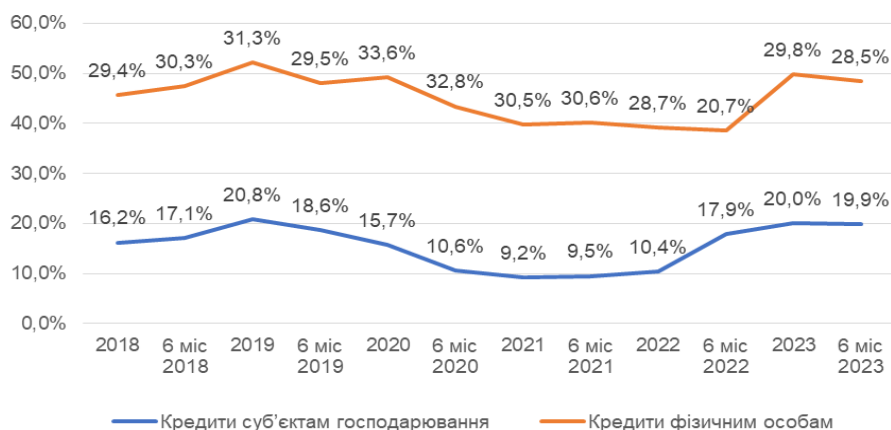

Рис. 3. Динаміка відсоткових ставок за новими кредитами за 2018-2023 роки, у %
Fig. 3. Dynamics of interest rates on new loans for 2018-2023, in %

Джерело: складено автором на основі (Звіт про фінансову стабільність, 2023)

Тож, з 2018 р. відсоткова ставка за кредитами для фізичних осіб зростала та різко не змінювалася. Станом на 01.01.2018 її показник становив 29,4%, а на 01.01.2023 – 29,8%. Винятковим є лише середина 2022 р., коли ставка становила 20,7%. Таке скорочення пояснюється наданням банками так званих «кредитних канікул». Вищий спред ставок за операціями з населенням дав змогу проводити пом'якшену процентну політику в бізнес-сегменті без втрат для сукупної процентної маржі (Річний, 2022).

Що стосується ставки за кредитами, що надавалися суб'єктам господарювання, то протягом першого року дослідження її значення підвищувалось с 16,2% до 20,8%, потім до 01.01.2021 фіксується зниження у два рази до 9,2%, а звідси і до сьогодні ситуація знов повертається у протилежний бік та сягає позначки у 19,9%. Вказане підвищення мало на меті частково покрити кредитний ризик, який стрімко зростав, у зв'язку з війною.

З аналогічною швидкістю збільшувалася і частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків, тенденція до зниження яких тривала з 2018 року та перервалася через повномасштабне вторгнення росії (рис. 4).

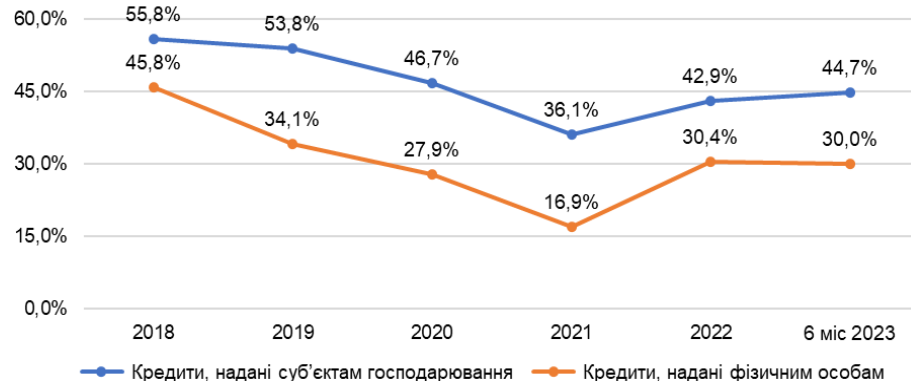

Рис. 4. Динаміка частки непрацюючих кредитів у портфелях банків за 2018-2023 роки, у %

Fig. 4. Dynamics of the share of non-performing loans in bank portfolios for 2018-2023, in %

Джерело: складено автором на основі (Звіт про фінансову стабільність, 2023)

Найменша їх кількість зафіксована у 2022 році (16,9 % за кредитами, що надані фізичним особам та 36,1% за кредитами суб'єктам господарювання). Надалі простежується збільшення їх відсоткової частини. Визнання нових непрацюючих позик знизило показник покриття їх резервами, але цей показник все ще дуже високий, відповідно до чого банки тримають у резерві кошти, які могли б працювати на збільшення прибутку (Рошило, 2021).

Відповідно до проведеного вище дослідження динаміки банківського кредитування, можемо виокремити такі, існуючі на сьогодні, проблеми:

- Велика частка непрацюючих кредитів. Одна частина населення виїхала за кордон та не вважає за потрібне погашати позику, інша просто не має наразі фінансової можливості на це, бо у зв'язку з війною залишилась без роботи та житла. Суб'єкти підприємництва втратили частину доходу або повністю змогу проводити господарську діяльність та також наразі не мають можливості віддати кредит. Все це збільшило обсяг непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків.

- Зменшення частки довгострокових кредитів та кредитів на побутову техніку. Причинами цього також є нестабільна ситуація у країні на сьогодні, відповідно до чого населення та підприємства уникають довгострокового кредитування, бо відсутнє чітке окреслення майбутнього.

- Зниження обсягу кредитування у сфері переробної промисловості та транспортної діяльності. Це є негативним фактором для економіки, адже говорить про те, що підприємці віддають перевагу експорту сировини, ніж її переробці, тобто країна втрачає можливість отримувати більше прибутку та зменшується кількість потенційних робочих місць для населення.

- Висока ставка кредитування. Банки намагалися проводити кредитну політику зі зниженим відсотковою ставкою задля підвищення рівня кредитування населення, проте підвищення кредитного ризику через широкомасштабне вторгнення росії змусило їх призупинити цю політику і повернути відсоткову ставку до попереднього рівня.

Проаналізувавши наявні проблеми банківського кредитування, стає зрозуміло, що наразі стабілізувати ситуацію на ринку кредитування дуже важко, але можна запропонувати такі варіанти її покращення:

- 1) Розширити перелік претендентів на пільгове кредитування за певними категоріями. Зокрема, кредитування за зниженою відсотковою ставкою для купівлі генераторів, сонячних батарей чи інших засобів отримання електроенергії існує, але тільки для юридичних осіб. Включення до неї фізичних осіб та фізичних осіб підприємців ще більше підвищить обсяг короткострокових кредитів, надасть змогу всім бажаючим забезпечити себе світлом, а разом із чим і можливість здійснювати господарську діяльність для отримання прибутку та підвищення рівня економіки.

2) Збільшити кількість видів пільгового кредитування. Держава надає пільгові кредити на посівну та відкриття аграрного бізнесу, а переробка продукції та перевезення сюди не входять, проте ці галузі є не менш важливою для економіки, відповідно, існує необхідність підтримки уряду і для цього сегменту також. Розвиток переробної промисловості та транспортної сфери надасть країні можливість експортувати продукцію з доданою вартістю, підвищувати рівень зайнятості населення та наповнювати бюджет валютною виручкою (Пільгові, 2023).

3) Відновлювати активну діяльність, щодо зниження обсягу непрацюючих кредитів, шляхом пропонування позичальникам вигідніших умов повернення або продажу цього боргу з дисконтом іншій установі. Загалом така політика буде позитивною, адже банки не будуть тримати у резерві кошти для покриття непрацюючих кредитів, а зможуть використовувати їх для надання нових кредитів населенню (Проблемні, 2021).

4) Працювати на підвищення рівня довіри між банком та позичальником. Це можна зробити шляхом підтримки та підвищення фінансової грамотності населення. Банки можуть запровадити програми фінансової грамотності для своїх клієнтів (безкоштовні вебінари, консультації та навчальні матеріали), які допоможуть клієнтам краще розуміти фінансові питання та приймати обґрунтовані рішення щодо кредитів. Зростання фінансової грамотності може зменшити ризики неплатоспроможності та покращити кредитний портфель банку.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, провівши детальний аналіз стану банківського кредитування за період з 2018 року по 2023 рік, було виявлено, що незважаючи на економічну кризу та війну, обсяг наданих кредитів залишається на рівні довоєнних років. Найбільшу частину складають кредити суб'єктам господарювання та фізичним особам. Підтримка цих показників на зазначеному рівні була можливою завдяки розширенню державної підтримки кредитування, зокрема йдеться про програму «Доступні кредити 5–7–9%».

Облікова ставка на кредити у 2022 році була знижена, проте для покриття кредитного ризику, банки були вимушені її підвищити. Війна стала на заваді проведення активної політики щодо зменшення непрацюючих кредитів у портфелі банків, тому їх рівень знову виріс. Серед обсягу кредитів за видами найпопулярнішими є короткострокові кредити до 1 року на протипагу кредитам з більшим терміном кредитування, частка яких зменшилася у тричі. У розрізі регіонів лєвова частка банківських позик належить Київській області. За видами економічної діяльності найбільший обсяг кредитів був зосереджений у сфері оптової торгівлі.

За проведеним дослідженням були виділені такі проблеми, як: велика частка непрацюючих кредитів, зниження обсягу кредитування у сфері переробної промисловості і транспортної діяльності, висока ставка кредитування, а також зменшення попиту на довгострокові кредити та побутову техніку. Для вирішення цих проблем було запропоновано: розширити перелік претендентів на пільгове кредитування, зокрема, надати можливість фізичним особам та фізичним особам підприємцям позичати кошти на купівлю обладнання для електроенергії за зниженими відсотковими ставками; збільшити кількість видів пільгового кредитування, адже такі галузі як переробка продукції та її перевезення наразі також потребують підтримки уряду для нарощування рівня кредитування; інтенсивно працювати над зменшенням частки непрацюючих кредитів, зокрема через пропонування нових умов позичальникам чи перепродажі кредитів; активно підвищувати фінансову грамотність населення, що допоможе зробити потенційних та існуючих клієнтів більш обізнаними у сфері кредитування та буде сприяти покращенню рівня довіри між банком та позичальниками.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бержанір І. А. Банківське кредитування: сучасний стан та перспективи розвитку. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2020. №20. С. 26–30. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-04)
2. Соколова А. М. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан та тенденції розвитку. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. 2019. №4. С. 67–74. DOI: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-4-8>
3. Мікуляк К. А., Кугляр А. А. Сучасний стан банківського кредитування в Україні. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2023. №38. С. 84–89. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-13)

4. Правдиківська І. І., Дорошенко Н. О. Вплив війни на банківську систему України. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2022. №9. С. 150–153. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-32>
5. Шпанель-Юхта О. І. Особливості банківського кредитування в умовах війни. *Журнал «Економіка та суспільство»*. 2022. №45. С. 1–8. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-96>
6. Звіт про фінансову стабільність за червень 2023 року. 2023. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4
7. Звіт про фінансову стабільність. 2022. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4
8. Наглядова статистика. 2018-2023. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist>
9. Названо області-лідери за обсягами кредитування аграріїв. 2022. *Agronews*: веб-сайт. URL: <https://agronews.ua/news/nazvano-oblasti-lidery-za-obsyagamy-kredytuvannya-agrariyiv%EF%BF%BC/>
10. Річний звіт. 2022. *Національний банк України*: веб-сайт. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf?v=4
11. Рошило В. І. Банківське кредитування в Україні: сучасний стан, проблеми та шляхи розв'язання. *Науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку»*. 2021. №54. С. 221–228. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct54-35>
12. Пільгові кредити стануть доступними для бізнесу з деокупованих областей. 2023. *Kurkul*: веб-сайт. URL: <https://kurkul.com/news/32829-pilgovyi-kredit-stanut-dostupnimi-dlya-biznesu-z-deokupovanih-oblastey>
13. Проблемні борги банків: як швидке зменшення частки непрацюючих кредитів може стати проблемою для всіх. 2021. *Економічна правда*: веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/10/676755/>

Стаття надійшла до редакції 10.10.2023

Стаття рекомендована до друку 14.11.2023

REFERENCES

1. Berzhanir, I. (2020). Bank lending: current state and development prospects. *Electronic scientific publication on economic sciences «Modern Economics»*, 20, 26-30. doi: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-04](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-04) (in Ukrainian)
2. Sokolova, A. (2019). Bank lending in Ukraine: current state and development trends. *Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade*, 4, 67-74. doi: <http://doi.org/10.37734/2409-6873-2019-4-8> (in Ukrainian)
3. Mikulyak, K., & Kuglyar, A. (2023). Modern state of bank lending in Ukraine. *Electronic scientific publication on economic sciences «Modern Economics»*, 38, 84-89. doi: [https://doi.org/10.31521/modecon.V38\(2023\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V38(2023)-13) (in Ukrainian)
4. Pravdykovska, I., & Doroshenko, N. (2022). The impact of the war on the banking system of Ukraine. *Scientific journal «Young Scientist»*, 9, 150-153. doi: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-9-109-32> (in Ukrainian)
5. Shpanel-Yukhta, O. (2022). Peculiarities of bank lending in wartime conditions. *«Economy and Society» magazine*, 45, 1-8. doi: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-96> (in Ukrainian)
6. Report on financial stability for June 2023. (2023). National Bank of Ukraine. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2023-H1.pdf?v=4 (in Ukrainian)
7. Report on financial stability. (2022). National Bank of Ukraine. Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/FSR_2022-H2.pdf?v=4 (in Ukrainian)
8. Supervisory statistics. (2018-2023). National Bank of Ukraine. Retrieved from <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (in Ukrainian)
9. Agronews. (2022). The leading oblasts in terms of lending to agrarians were named. Retrieved from <https://agronews.ua/news/nazvano-oblasti-lidery-za-obsyagamy-kredytuvannya-agrariyiv%EF%BF%BC/> (in Ukrainian)

10. Annual report. (2022). National Bank of Ukraine: Retrieved from https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf?v=4 (in Ukrainian)
11. Roshlyo, V. (2021). Bank lending in Ukraine: current state, problems and solutions. *Scientific and practical magazine «Infrastructure of the market»*, 54, 221-228. doi: <https://doi.org/10.32843/infrastruct54-35> (in Ukrainian)
12. Kurkul. (2023). Preferential loans will become available to businesses from de-occupied areas. Retrieved from <https://kurkul.com/news/32829-pilgovi-krediti-stanut-dostupnimi-dlya-biznesu-z-deokupovanih-oblastey> (in Ukrainian)
13. Economic Truth. (2021). Problematic debts of banks: how a rapid reduction in the share of non-performing loans can become a problem for everyone. Retrieved from <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/08/10/676755/> (in Ukrainian)

The article was received by the editors 10.10.2023

The article is recommended for printing 14.11.2023

N. DOROSHENKO*, Ph.D. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance, Banking and Insurance

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6652-710X>, e-mail: DoroshenkoN@icloud.com

K. CHYPIHA*, Student,

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0548-6021>, e-mail: kristinchik_kk@ukr.net

*V.N. Karazin Kharkiv National University, 4 Svobody Sq., Kharkiv, 61022, Ukraine

CREDIT AS A KEY DRIVER OF SUSTAINABILITY AND ECONOMIC RECOVERY OF UKRAINE

The study examines the current topic of bank lending in modern Ukrainian conditions. By analyzing the dynamics of credit activity and the financial condition of banks in Ukraine, the work reveals the main problems affecting this sector, such as a large share of non-performing loans, a decrease in the share of long-term loans, and a high lending rate. The conclusions of the work provide recommendations for improving the situation on the lending market in Ukraine. The modern economy of Ukraine is experiencing complex challenges related to the war in Ukraine, which was preceded by the COVID-19 pandemic and the global economic crisis. In this context, the article examines the role of credit as a key driver of economic stability and post-victory recovery. The study is based on the analysis of available data and literature sources, and also uses empirical methods to determine the impact of lending on economic recovery. The article highlights key aspects of lending, such as the role of banks, loan volumes, interest rates and overdue loans. The results of the study emphasize the importance of the development of the financial sector and the promotion of credit availability for enterprises and the population in the context of the economic recovery of Ukraine. The authors provide practical recommendations for the government and regulators to improve the credit environment and stimulate investment activity. This article is aimed at opening discussions and promoting further research into the role of lending in stimulating the economic recovery of Ukraine in the face of today's extremely complex challenges and may be useful for economists, theoreticians and practitioners. The scientific study analyzes how lending can affect the financial stability of Ukraine, in particular, how it can reduce financial risks and contribute to the stability of the economy. The impact of credit availability for various areas and sectors of the economy is considered. The article offers an important contribution to understanding and improving the effectiveness of lending as a tool for the economic recovery of Ukraine, emphasizing the need for a coordinated approach to this issue, taking into account the unique challenges and opportunities that exist at this stage of the country's development.

Keywords: bank lending, non-performing loans, lending rate, loan portfolio, concessional lending.

JEL Classification: E51, G21.

Як цитувати: Дорошенко Н.О., & Чипіга К.С. (2023). Кредитування як ключовий драйвер стійкості та економічного відновлення України. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна серія «Економічна»*, (105), 22-31. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-03>

In cites: Doroshenko N., & Chypiha K. (2023). Credit as a key driver of sustainability and economic recovery of Ukraine. *Bulletin of V. N. Karazin Kharkiv National University Economic Series*, (105), 22-31. <https://doi.org/10.26565/2311-2379-2023-105-03> (in Ukrainian)